

DOI: <https://doi.org/10.36885/nzdpm.2022.38.189-194>

УДК 595.763.33

Глотов С.В.¹, Терехова В.В.²

ЗНАХІДКИ ЖУКІВ-СТАФІЛІНІД (COLEOPTERA: STAPHYLINIDAE) У СХІДНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано результати зборів жуків-стафілінід на території Донецької, Луганської та Харківської областей, які збирались методом віконних пасток, приваблення жуків на світло та за допомогою ручного збору жуків з різних субстратів. У результаті опрацювання зібраного матеріалу підродин було виявлено 23 види, що належать до 6 підродин (Oxytelinae – 1 вид, Oxyporinae – 1 вид, Paederinae – 1 вид, Staphylininae – 3 види, Tachyporinae – 3 види та Aleocharinae – 14 видів). Отримані результати суттєво доповнюють та уточнюють відомості про знахідки представників родини на території східних областей України, у тому числі, Донецької, Луганської та Харківської областей. Результати роботи можуть бути використані для вирішення низки теоретичних питань фауністики, зоогеографії, екології, при складанні кадастру тваринного світу.

Ключові слова: жуки-стафілініди, фауна, Донецька, Луганська, Харківська області, Україна.

Жуки-стафілініди (Coleoptera: Staphylinidae) – одна з найбільших родин жуків, яка у світовій фауні на сьогоднішній день налічує понад 63 тис. видів, що належать до 32 підродин та 3672 родів (Klimaszewski et al., 2018). У фауні України відомо понад 1,3 тис. видів (Schülke, Smetana, 2015).

Представники родини повсюдні в усіх природних зонах планети, населяють практично всі наземні природні та антропогенні біотопи, беруть активну участь у діяльності природних та штучних біогеоценозів. Личинки та імаго стафілінід активно населяють підстилку, рослинні та тваринні рештки, екскременти тварин, гриби. Ціла низка прогресивних адаптивних особливостей призвела до появи спеціалізованих форм, які успішно співіснують з іншими тваринами, мешкаючи у печерах, норах ссавців, гніздах птахів та соціальних комах (Тихомирова, 1973).

Більшість личинок та імаго є неспеціалізованими хижаками, які живляться різноманітними безхребетними, виступаючи в ролі природних регуляторів їхньої чисельності. Суттєво менше серед них мікофагів, які живляться частинами плодового тіла та спорами грибів, антофагів, альгофагів та сапрофагів, які живляться різноманітними рештками рослинного і тваринного походження та беруть активну участь у процесах ґрунтоутворення та у круговороті речовин у природі (Глотов, 2021).

Матеріал і методика досліджень

В основу публікації покладено результати багаторічних зборів авторів на території Донецької (далі – DON), Луганської (далі – LUG) та Харківської областей (далі – KHR), і які на сьогодні депоновані у фондових колекціях: Державного природознавчого музею НАН України, м. Львів (далі – ДПМ), Кафедри зоології Донецького національного університету, м. Донецьк (далі – ДОННУ); Музею природи Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, м. Харків (далі – ХНУ), а також зборів С.В. Коновалова

(депоновані у ДПМ), В.П. Форощука (Луганськ).

Збір матеріалу здійснювали методами віконних пасток, приманювання на світло, ручного збору з різних рослинних субстратів. Лов на світло здійснювали за допомогою ламп ДРВ потужністю 250 Вт. Віконні пастки були двох типів: 1) єдина площина зі збірною судиною внизу у вигляді коритця, так званий Т-тип (Самков, Чернышов, 1983) або PWFT (a single-plane window flight trap), та 2) пастки з хрестоподібно розташованими площинами, CWFT (a cross-vanes window flight trap) (Bouget et al., 2008). Віконна пастка Т-типу (далі – «віконна пастка») була зроблена з прозорої плівки, 1 м заввишки, 1,5 м завширшки, встановлена на землі, в якості фіксатора використовували воду з додаванням детергенту та повареної солі. Хрестоподібні пастки CWFT-типу (далі – «віконна пастка з етанолом»), з прозорими лопатями формату А4, розміщували на деревах, на висоті близько 1,5 м від землі, як приманку і фіксатор використовували 70% розчин етанолу (рисунок).

Результати та обговорення

У результаті опрацювання зібраного матеріалу було виявлено 23 види, що належать до 6 підродин (Oxytelinae – 1 вид, Oхурогінае – 1 вид, Paederinae – 1 вид, Staphylininae – 3 види, Tachyrogінае – 3 види та Aleocharinae – 14 видів). Отримані результати суттєво доповнюють та уточнюють відомості про знахідки представників родини на території східних областей України, у тому числі, Донецької, Луганської та Харківської областей.

Рис. Приклади використання віконних пасток у різних біотопах у Харківській обл.

Анотований список жуків-стафілінід, виявлених у східних регіонах України

Підродина Oxytelinae Fleming, 1821

Manda mandibularis (Gyllenhal, 1827)

Material. DON: м. Святогірськ, 49.040354 N, 37.579341 E, лов на світло, 4.08.2009, 1 екз., В. Терехова (ХНУ). **LUG:** Антрацитівський р-н, с. Іванівка, 48.231811 N, 38.970087 E, 05.05.2011, 1 екз., В. Ландик; м. Ровеньки, Дубова Балка, 48.065493 N, 39.381823 E, лов на світло, 15.06.2010, 1 екз., С. Глотов; Біловодський р-н, с. Городище, ботанічний заказник імені Константина Юницького, лов на світло, 49.049823 N, 39.650706 E, 10–11.06.2009, 1 екз.; смт Біловодськ, берег р. Айдар, лов на світло, 16.07.2009, С. Глотов (всі – ДПМ); Кременський р-н, м. Кременна, 49.033848 N, 38.261280 E, лов на світло, 3–4.07.2009, 1 екз., С. Глотов; с. Кудряшовка, 49.031578 N, 38.445590 E, 30.06.2009, 1 екз., С. Глотов; Лутугинський р-н, окр. с. П'ятигорівка, 48.351032 N, 39.375127 E, 17.06.2009, 7 екз., С. Глотов; Свердловський р-н, заповідник Провальський степ, 48.155359 N, 39.865589 E, лов на світло, 1 екз., 18–19.07.2002, В. П. Форощук, (КФР); там само, лов на світло, 26.05.2010, 1 екз., С. Глотов; там само, 27.05.2010, 1 екз., С. Глотов; там само, 31.05.2010, там само, 1 екз., С. Глотов; там само, 4.06.2010, 1 екз., С. Глотов; там само, 10.06.2010, 1 екз.; там само, 21.07.2009, 1 екз., С. Глотов; там само, 22.07.2009, 2 екз., С. Глотов; Станично-Луганський заповідник, 48.756519 N, 39.357874 E, берег озера, 2.06.2007, С. Глотов; Слов'яносербський р-н, с. Трьохізбенка, 48.746367 N, 38.979854 E, 29.05.2010, 1 екз.; там само, 9.06.2010, 1 екз., С. Коновалов; там само, 16–17.06.2010, 1 екз., С. Коновалов; 1–2.07.2010, 1 екз., С. Коновалов; там само, 22–25.08.2010, 3 екз., С. Коновалов; там само, 28.08.–1.09.2010, 4 екз., С. Коновалов; там само, 16–20.09.2010, 3 екз., С. Коновалов; 30.09.2010, 1 екз., С. Коновалов (всі – ДПМ; ККОН).

Підродина Oxyporinae Fleming, 1821

Oxyporus rufus (Linnaeus, 1758)

Material. DON: м. Донецьк, 48.008245 N, 37.870352 E, в грибах, 21.05.1999, 1 екз.; Парк «Щербакова», 47.995334 N, 37.789991 E, лісова підстилка, 19–26.07.2004, 1 екз., В. Мартинов; Ясинуватський р-н, м. Ясинувата, 48.112580 N, 37.866297 E, байрачний ліс, в підстилці, 27.05.2001, 3 екз., В. Мартинов; там само, 28.05.2003, 2 екз., В. Мартинов (всі – ДОННУ). **KHR:** Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, віконна пастка, 4.05.2007, 2 екз., В. Терехова (ХНУ); там само, в *Stropharia melanosperma*, 3.05.1992, 1 екз., А. Дрогваленко (ЗМХНУ); там само, 4.05.2011, 1 екз., В. Терехова (ДПМ); Дергачівський р-н, с. Лісне, 50.110478 N, 36.280792 E, 14.07.2007, 1 екз., Ю. Гугля; м. Харків, 50.020985 N, 36.169089 E, 16.06.1937, 1 екз., С. Федоров; там само, 21.05.1995, 1 екз., О. Дрогваленко (всі – ХНУ). **LUG:** Антрацитівський р-н, с. Дякове, 21.05.1999, 1 екз., С. Коновалов; там само, 26.05.1999, 1 екз., С. Коновалов; там само, 26.05.1999, 1 екз., С. Коновалов; там само, 1.06.1999, 1 екз., С. Коновалов; там само, 4.06.1999, 1 екз., С. Коновалов; там само, 16.05.2001, 1 екз., С. Коновалов; Кременський р-н, с. Стара Краснянка, 49.032666 N, 38.282671 E, заплашний ліс, в грибах, 6.07.2010, 3 екз., С. Глотов; Свердловський р-н, заповідник Провальський степ, 48.155359 N, 39.865589 E, байрачний ліс, в грибах, 4.06.2010, 3 екз., С. Глотов; там само, 21–26.06.2011, 1 екз., С. Глотов; там само, в грибах, 13.07.2008, 3 екз., С. Глотов; там само, 21.07.2008, 1 екз., С. Глотов; Станично-Луганський заповідник, 48.756519 N, 39.357874 E, в грибах, 22.05.2010, 5 екз., С. Глотов; там само, 1.07.2007, 1 екз., С. Глотов (всі – ДПМ).

Підродина Paederinae Fleming, 1821

Tetartopeus rufonitidus (Reitter, 1909)

Material. DON: м. Святогірськ, 49.040354 N, 37.579341 E, лов на світло, 4.08.2009, 1 екз., В. Терехова (ХНУ); **LUG:** Кременський р-н, м. Кременна, 49.033848 N, 38.261280 E, лов на світло, 10–14.07.2006, 1 екз., С. Глотов; Міловський р-н, заповідник Стрільцівський степ, 49.299734 N, 40.083419 E, лов на світло, 1–3.06.2009, 4 екз., С. Глотов; Свердловський р-н, заповідник Провальський степ, 48.155359 N, 39.865589 E, лов на світло, 16.07.2005, 1 екз., С. Глотов; Станично-Луганський р-н, с. Новоіленко, 48.685601 N, 39.699841 E, на світло, 3.07.2005, 2 екз.,

С. Глотов; Станично-Луганський заповідник, 48.756519 N, 39.357874 E, берег біля води, 6.05.2007, 2 екз., С. Глотов; там само, берег озера Грузьке, 2.06.2007 С. Глотов (всі – ДПМ).

Підродина Staphylininae Latreille, 1802

***Gabrius breviventer* (Sperk, 1835)**

Material. Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, віконна пастка, 4.05.2007, 1 екз., В. Терехова (ХНУ).

***Gabrius splendidulus* (Gravenhorst, 1802)**

Material. Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, заплава р. Сіверський Донець, під корою дуба, в ходах *Saperda scalaris*, 24.05.2008, 2 екз., В. Терехова (ХНУ).

***Gabrius suffragani* Joy, 1913**

Material. DON: м. Святогірськ, 49.040354 N, 37.579341 E, лов на світло, 6.08.2009, 1 екз., В. Терехова (ХНУ).

Підродина Tachyporinae MacLeay, 1825

***Lordithon lunulatus* (Linnaeus, 1760)**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, 12-13.07.2011, 1 екз., В. Терехова (ХНУ); там само, віконна пастка, 10-11.07.2011, 1 екз., В. Терехова (ХНУ).

***Lordithon thoracicus* (Fabricius, 1777)**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, 12-13.07.2011, 1 екз., В. Терехова; там само, віконна пастка, 8-9.07.2011, 3 екз., В. Терехова; там само, віконна пастка, 10-11.07.2011, 3 екз., В. Терехова; там само, віконна пастка, 9-20.07.2011, 2 екз., В. Терехова (всі – ХНУ).

***Lordithon speciosus* (Erichson, 1939)**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, лісопарк, 49.626952 N, 36.319746 E, 2-8.07.2011, 1 екз., В. Терехова (ХНУ).

Підродина Aleocharinae Fleming, 1821

***Aleochara curtula* (Goeze, 1777)**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, віконна пастка, 10-11.07.2011, 1 екз., В. Терехова (ХНУ).

***Aleochara tristis* Gravenhorst, 1806**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, 28-29.06.2011, віконна пастка, 3 екз., В. Терехова (ХНУ).

***Deinopsis erosa* (Stephens, 1832)**

Material. DON: м. Святогірськ, 49.040354 N, 37.579341 E, лов на світло, 6.08.2009, 1 екз., В. Терехова (ХНУ).

***Atheta crassicornis* (Fabricius, 1792)**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, 12-13.07.2011, 1 екз., В. Терехова; там само, віконна пастка, 4.05.2007, 1 екз., В. Терехова; там само, віконна пастка з етанолом, 3-4.07.2007, 1 екз., В. Терехова; там само, 1-2.07.2007, 1 екз., В. Терехова; там само, віконна пастка, 2 екз., В. Терехова (всі – ХНУ).

***Atheta euryptera* (Stephens, 1832)**

Material. DON: м. Святогірськ, 49.040354 N, 37.579341 E, лов на світло, 26.08.2009, 2 екз., В. Терехова (ХНУ).

***Mocyta clientula* (Erichson, 1839)**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, 28-29.06.2011, віконна пастка, 1 екз., В. Терехова (ХНУ); Куп'янський р-н, м. Куп'янськ, 49.708661 N, 37.619968 E, заплава р. Оскол, 20-21.05.2009, 1 екз., (ДОННУ); **LUG:** Свердловський р-н, заповідник Провальський степ, 48.155359 N, 39.865589 E, лов на світло, 21-22.08.2008, 1 екз., С. Глотов (ДПМ).

***Dinaraea aequata* (Erichson, 1837)**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, лов на світло, 14.05.2007, 1 екз., В. Терехова (ХНУ).

***Mocyta fungi fungi* (Gravenhorst, 1806)**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, лов на світло, 30.07.2007, 5 екз., В. Терехова (ХНУ).

***Mocyta orbata* (Erichson, 1837)**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, листяний ліс, під корою тополі, 24.05.2008, 4 екз., В. Терехова; там само, під корою дуба, 4.10.2008, 1 екз., В. Терехова (всі – ХНУ); **LUG:** Міловський р-н, заповідник Стрільцівський степ, 49.299734 N, 40.083419 E, біля входу в норі *Marmota bobak*, 16–17.04.2009, 1 екз., С. Глотов; Слов'яносербський р-н, с. Трьохізбенка, 48.746367 N, 38.979854 E, 25.02.2010, 1 екз., С. Коновалов; там само, 30.03.2010, 1 екз., С. Коновалов; там само, лов на світло, 30.09.2010, 1 екз., С. Коновалов; Станично-Луганський р-н, Станично-Луганський заповідник, 28.05.2009, 1 екз., С. Глотов (всі – ДПМ).

***Bolitochara pulchra* (Gravenhorst, 1806)**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, 28–29.06.2011, віконна пастка, 1 екз., В. Терехова (ХНУ).

***Gyrophaena affinis* Mannerheim, 1830**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, 12–13.07.2011, 1 екз., В. Терехова (ХНУ); там само, віконна пастка з етанолом, 3–4.07.2007, 1 екз., В. Терехова (ХНУ).

***Gyrophaena joyi* Wendeler, 1924**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, 12–13.07.2011, 1 екз., В. Терехова; там само, віконна пастка з етанолом, 28–29.06.2011, 1 екз., В. Терехова; там само, 13-14.07.2011, 1 екз., В. Терехова; там само, 5–6.07.2011, 1 екз., В. Терехова (всі – ХНУ).

***Gyrophaena lucidula* Erichson, 1837**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, віконна пастка, 4.05.2007, 2 екз., В. Терехова (ХНУ).

***Placusa adscita* Erichson, 1839**

Material. KHR: Зміївський р-н, с. Гайдари, 49.626952 N, 36.319746 E, листяний ліс, під корою мертвого *Ulmus*, 24.05.2008, 1 екз., В. Терехова (ХНУ).

Висновки

У результаті опрацювання зібраного матеріалу підродин було виявлено 23 види, що належать до 6 підродин (*Oxytelinae* – 1 вид, *Oxyuroginae* – 1 вид, *Paederinae* – 1 вид, *Staphylininae* – 3 види, *Tachyuroginae* – 3 види та *Aleocharinae* – 14 видів). Отримані результати суттєво доповнюють та уточнюють відомості про знахідки представників родини на території східних областей України, у тому числі, Донецької, Луганської та Харківської областей. Встановлений список видів у повній мірі характеризує все багатство та різноманіття фауни представників родини на представленій території, що дозволяє розглядати їх як потенційний предмет для глибоких стаціонарних ентомологічних досліджень.

Глотов С.В. 2021. *Жуки-стафілініди підродини Aleocharinae (Coleoptera, Staphylinidae) південного сходу України*. Автореферат дисертації кандидата наук, Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України. Київ. 20 с.

Самков Н.Н., Чернышев В.Б. 1983. Оконные ловушки и возможность их использования в энтомологии. *Зоологический журнал*. 62/10. С. 1571–1574.

Тихомирова А.Л. 1973. Морфо-экологические особенности и филогенез стафилинид (с каталогом фауны СССР). Москва: Наука. 190 с.

- Bouget, C., Brustel, H., Brin, A., Noblecourt, T., 2008. Sampling saproxylic beetles with window flight traps: methodological insights. *Revue d'Ecologie, Terre et Vie, Société nationale de protection de la nature*. 10. S. 21–32.
- Klimaszewski, J., Webster, R., Langor, D., Brunke, A., J. Davies, A., Bourdon, C., Labrecque, M., Newton, A. F., Dorval, J.A., Frank, J., H., 2018. Aleocharine rove beetles of Eastern Canada (Coleoptera, Staphylinidae, Aleocharinae): a glimpse of megadiversity. Springer: Cham. 902 p.
- Schülke, M., Smetana, A., 2015. Staphylinidae Latreille, 1802. In: Löbl, I., Löbl, D. *Catalogue of Palaearctic Coleoptera vols. 1 & 2, Hydrophiloidea–Staphylinoidea*. Brill, Leiden & Boston, I–XXV, pp. 304–1134.

¹Державний природознавчий музей НАН України, Львів;

Державна установа Національний антарктичний науковий центр МОН України, Київ
sergijglotov@gmail.com

²Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

e-mail: v.terekhova@karazin.ua

Glotov S.V., Terekhova V.V.

Findings of rove beetles (Coleoptera: Staphylinidae) in the eastern regions of Ukraine

The article analyzes the results of the collection of rove beetles in Donetsk, Luhansk and Kharkiv regions, which were collected by window traps, by attracting beetles to the light and by manual collecting of beetles from different substrates. As a result of processing the collected material of subfamilies, 23 species belonging to 6 subfamilies were identified (Oxytelinae – 1 species, Oxyporinae – 1 species, Paederinae – 1 species, Staphylininae – 3 species, Tachyporinae – 3 species and Aleocharinae – 14 species). The obtained results significantly extend and specify the information on the findings of family representatives in the eastern regions of Ukraine, including Donetsk, Luhansk and Kharkiv regions. The results of the work can be used to solve a number of theoretical issues of faunology, zoogeography, ecology, in compiling an inventory of fauna, for comparative faunal research, in the analysis of species distribution, as well as in biogeographical constructions and environmental monitoring.

Key words: rove beetles, fauna, Donetsk, Luhansk and Kharkiv regions, Ukraine.